

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ВСТУП ДО ФАХУ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2023**

УДК 336(072.034)

B85

Укладач І. В. Журавльова

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.

Протокол № 6 від 14.12.2022 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Вступ до фаху [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) рівня / уклад. І. В. Журавльова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 47 с.

Подано методичні рекомендації до практичних завдань, призначені для поглиблення, систематизації, конкретизації та закріплення знань, здобутих у ході вивчення теоретичної частини. Наведено умови завдань та методичні рекомендації до найбільш типових завдань, вирішення яких буде сприяти набуттю студентами фахових компетентностей.

Рекомендовано для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 336(072.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2023

Вступ

У сучасних умовах економічне зростання України залежить від ефективного використання її фінансово-економічного потенціалу. Жодна держава в світі не може успішно розвиватися без належного функціонування фінансової, банківської, податкової, митної та страхової систем, що значною мірою залежить від рівня професійної підготовки фахівців, які здатні вирішувати актуальні проблеми у фінансовій сфері. З огляду на вищезазначене навчальна дисципліна "Вступ до фаху" потребує широкого впровадження в навчальний процес.

Навчальна дисципліна "Вступ до фаху" належить до обов'язкових навчальних дисциплін професійного циклу та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців першого освітнього рівня (бакалаврського) за спеціальністю "Фінанси, банківська справа та страхування". Об'єктом навчальної дисципліни є процес організації підготовки фахівців спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування". Предметом навчальної дисципліни є система знань про вищу освіту, основні аспекти професійної підготовки та діяльності майбутніх фінансистів, складові системи організації підготовки фахівців спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" освітнього ступеня "Бакалавр" та характеристику цієї спеціальності.

Завдання навчальної дисципліни полягають у: ознайомленні студентів з організацією навчального процесу в університеті за спеціальністю "Фінанси, банківська справа та страхування" та поглиблення розуміння основ і сфер професійної діяльності, у широкому ознайомленні студентів з обраним напрямом у галузі фінансів; формуванні сучасного економічного й фінансово-аналітичного мислення та навичок для подальшого їх використання в опануванні сукупності навчальних дисциплін, що в кінцевому підсумку формують повноцінного фахівця в галузі фінансів, банківської справи та страхування; виробленні критичного ставлення та вміння правильно орієнтуватися та використовувати теоретичні положення фінансової науки та практики для успішного вирішення поставлених завдань, отримання повноцінної освіти за обраною спеціальністю; набутті вміння орієнтуватися у мінливих умовах у галузі фінансів, а також застосувати отриманні знання у процесі вирішення конкретних ситуативних

завдань, що будуть виникати в процесі навчання за обраною спеціальністю.

Мета навчальної дисципліни полягає в ознайомленні студентів з основами майбутньої спеціальності та особливостями підготовки кваліфікованих бакалаврів та магістрів у галузі фінансів, банківської справи та страхування, змістом та завданнями професійної діяльності у фінансовій сфері; формуванні у студентів комплексного розуміння системи взаємозв'язків у фінансовій системі країни та окремо у сферах професійної діяльності фінансистів.

Змістовий модуль 1. Загальні основи спеціальності "Фінанси, банківська справа та страхування"

Практичне заняття за темою 1 Система вищої освіти в Україні

Інтерактивні екскурсії

1. Інтернет-подорож сторінками інтернет-порталів державних установ щодо стандартів та освітньо-професійних програм спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування".
2. Інтернет-подорож довідником професій.
3. Інтернет-подорож сторінками сайтів державних установ України, ХНЕУ ім. С. Кузнеця з нормативними документами, що регламентують організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти.

Питання для обговорення на круглому столі

1. Організація фінансово-економічної освіти в Україні.
2. Фінансово-економічна освіта на сучасному етапі: стан, досягнення, проблеми розвитку.
3. Концепція ХНЕУ ім. С.Кузнеця освітньої діяльності за фахом 072 "Фінанси, банківська справа та страхування".

Тестові завдання

1. У якому році почалось впровадження принципів Болонського процесу в українську систему освіти:

- а) 2018 р.;
- б) 2005 р.;
- в) 1991 р.;
- г) 2008 р.?

2. Про узгодження структури системи вищої освіти в Європі йдеться у документі:

- а) Болонська декларація;
- б) Сорбонська декларація;
- в) Лісабонська конвенція;
- г) Комюніке міністрів освіти країн Європи.

3. У чому полягає концепція Болонського процесу:

- а) введенні дворівневого навчання;
- б) запровадженні академічної свободи;
- в) запровадженні Додатка до диплома;
- г) навчанні впродовж життя?

4. Спеціаліст, який розуміється в політиці, економіці, знає все про конкурентів і як фахівець повинен розпоряджатись грошовими коштами з метою збільшення капіталу – це:

- а) менеджер;
- б) обліковець;
- в) фінансист;
- г) економіст.

5. Фахівець з фінансів виконує такі функції:

- а) здійснює фінансовий і банківський контроль за обігом грошових коштів, забезпеченням фінансової стабільності підприємства;
- б) аналізує стан фінансової і господарської діяльності суб'єктів господарювання;
- в) бере участь у розробленні інвестиційних програм, визначенні напрямів витрачання коштів, забезпеченні поточного фінансування;
- г) усі відповіді правильні.

6. До основних професійних напрямів та цілей фінансиста не належить:

- а) інвестиційна ціль;
- б) нормативно-методична ціль;

- в) виробнича ціль;
- г) зовнішньоекономічна ціль.

7. Освітня програма "Фінанси, митна та податкова справа" не враховує специфіку роботи:

- а) органів державної влади та управління;
- б) органів місцевого самоврядування,
- в) організацій, установ та закладів, підприємств;
- г) правильної відповіді немає.

8. Що є чинниками повільного впровадження новітніх фінансових ідей у практичну діяльність установ, підприємств та організацій:

- а) стрімка зміна нормативної бази фінансів, що іноді змінює напрям дії на повністю протилежний за короткий термін часу;
- б) суперечливість між собою законодавчої бази і підзаконних актів, інструкцій та листів фінансових відомств;
- в) неоднозначність багатьох документів, що вимагає нескінченної низки тлумачень з боку законодавчого органу, компетентних фінансових органів, господарського суду;
- г) усі відповіді правильні?

9. Згідно зі Стандартом вищої освіти за спеціальністю 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти випускник спеціальності "Фінанси, банківська справа та страхування" повинен володіти такими компетентностями:

- а) інтегральною;
- б) загальними;
- в) спеціальними (фаховими);
- г) усі відповіді правильні.

10. Який нормативно-правовий документ не регламентує вимоги до випускника спеціальності "Фінанси, банківська справа та страхування":

- а) Закон України "Про вищу освіту";
- б) Національний Класифікатор професій ДК 003:2010;
- в) Закон України "Про освіту";
- г) правильної відповіді немає?

11. До сучасних вимог щодо фінансово-економічних кадрів в економіці України належать:

- а) уміння "вибивати" дефіцитні ресурси і дотації з централізованих фондів;
- б) ініціатива, готовність брати на себе відповідальність за прийняття рішень;

- в) стимулювання виконання державних замовлень будь-якою ціною;
- г) знання кон'юнктури ринку, підтримання довгострокових партнерських відносин.

12. До сучасних вимог щодо фінансово-економічної освіти в Україні належать:

- а) підготовка фахівців широкого профілю з глибокими теоретичними знаннями;
- б) глибокі знання з економіки, фінансів, маркетингу, менеджменту тощо;
- в) достатня професійна (базова) освіта;
- г) поглиблена, вузька спеціалізація, вміння приймати самостійні рішення вже після закінчення ВНЗ.

13. Мета модернізації фінансово-економічної освіти в Україні – це:

- а) підготовка фахівців широкого профілю з глибокими теоретичними знаннями;
- б) набуття особистих якостей щодо потреб студента та вимог суспільства відносно інтеграції у світовий освітянський простір;
- в) підготовка фахівців вузької спеціалізації з професійними практичними навичками, які можуть бути застосовані у різних сферах економіки.

14. До основоположних принципів модернізації фінансово-економічної освіти України належать:

- а) сталість і відкритість економічної освіти;
- б) оновлення змісту і якості освіти відповідно до вимог часу;
- в) фундаментальність навчально-виховної діяльності.

15. Методологічні засади концепції професійної підготовки фінансистів – це:

- а) основні умови, мета, завдання та принципи вищої фінансово-економічної освіти;
- б) принципи, методи, прийоми вищої фінансово-економічної освіти;
- в) мета, завдання, методи, прийоми вищої фінансово-економічної освіти.

16. Модель професійної підготовки майбутніх фінансистів будується з урахуванням:

- а) компетентнісної моделі діяльності та освітньо-кваліфікаційної характеристики фінансиста;
- б) комплексної моделі підготовки "бакалаврів", "спеціалістів", "магістрів";
- в) державних стандартів вищої фінансово-економічної освіти.

17. У структурі освітньо-професійної програми підготовки (ОППП) бакалаврів у ВНЗ містяться такі типи навчальних дисциплін:

- а) нормативні;
- б) спеціальні;
- в) вибіркові.

18. Навчальний план підготовки фахівця у ВНЗ включає:

- а) графік навчального процесу;
- б) перелік, послідовність та час вивчення навчальних дисциплін;
- в) перелік рекомендованих підручників.

19. Програма навчальної дисципліни визначає:

- а) графік навчального процесу;
- б) інформаційний обсяг дисципліни;
- в) перелік рекомендованих підручників.

20. Формою організації навчального процесу у ВНЗ не є:

- а) навчальні заняття;
- б) самостійна робота;
- в) виробнича робота.

Методичні рекомендації до виконання завдань

У 2005 році в українській системі освіти з моменту підписання відповідної декларації почали впроваджуватися принципи Болонського процесу.

У рамках Болонського процесу було сформульовано шість ключових позицій.

1. Введення двоциклового навчання (бакалавр, магістр).
2. Запровадження європейської освітньої кредитної системи.
3. Контроль якості освіти.
4. Розширення мобільності студентів.
5. Забезпечення працевлаштування випускників.
6. Забезпечення привабливості європейської системи освіти.

"Фінанси, банківська справа та страхування" – це одна із провідних спеціальностей економічного напрямку. Професія фінансиста є актуальною та престижною, оскільки, в час постійного розвитку економіки кількість підприємств різних форм власності та сфер діяльності постійно зростає, а тому збільшується і потреба в фінансистах, аналітиках, фінансових консультантах та фінансових менеджерах.

Фахівець у сфері фінансів – це фахівець з високим рівнем теоретичної і практичної економічної підготовки для виконання правової, фінансової та організаційно-управлінської діяльності.

У своїй практичній діяльності фахівець з фінансів виконує низку покладених на нього функцій:

здійснює контроль за обігом грошових коштів, забезпеченням фінансової стабільності суб'єктів господарювання, фінансових установ;

аналізує стан фінансової діяльності суб'єктів господарювання, фінансових установ;

бере участь у розробленні інвестиційних програм, визначенні напрямів витрачання коштів, забезпеченні поточного фінансування;

здійснює взаємодію з різними структурами фінансового ринку за різними аспектами фінансової, кредитної, податкової діяльності.

Специфіку діяльності фінансиста визначають конкретні умови робочого місця, тож можуть бути різні варіації. Проте, до основних професійних напрямів та цілей фінансиста належать:

фінансово-кредитна;

податково-бюджетна;

інвестиційна;

страхова;

зовнішньоекономічна;

нормативно-методична.

Освітні програми "Фінанси і кредит", "Банківська справа", "Фінансовий продакт-менеджмент", "Митна справа" належить до предметної області спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" галузі знань 07 "Управління та адміністрування".

Наприклад, освітня програма "Фінанси і кредит" забезпечує здобуття студентами поглиблених теоретичних і практичних знань, умінь, навичок у галузі фінансів, банківської справи та страхування; ефективне виконання завдань відповідного рівня професійної діяльності, які орієнтовані на дослідження й вирішення складних ситуацій, прийняття управлінських рішень для задоволення потреб держави, суспільства, бізнесу, підприємств на міжнародному, національному, регіональному і місцевому рівнях на основі принципів гуманності та захисту суспільних інтересів.

До майбутнього фахівця з фінансів висувають ряд вимог, визначених у відповідних документах Міністерства освіти і науки України. Зокрема, одним з таких документів є Стандарт вищої освіти за спеціальністю

072 "Фінанси, банківська справа та страхування" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Згідно з цим Стандартом випускник спеціальності "Фінанси, банківська справа та страхування" повинен володіти певними компетентностями, які, своєю чергою, поділяються на інтегральну, загальні та спеціальні (фахові).

Щодо загальних та спеціальних компетентностей, то вони наведені в освітньо-професійній програмі.

Інтегральна компетентність фахівця зі спеціальності "Фінанси, банківська справа та страхування" полягає у здатності вирішувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності "Фінанси, банківська справа та страхування" передбачає надбання:

1. Загальних компетентностей:

ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 03. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК 06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 09. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10. Здатність працювати у команді.

ЗК 11. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 12. Здатність працювати автономно.

ЗК 13. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного)

суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

2. Спеціальних (фахових, предметних) компетентностей:

СК 01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК 02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їхньої структури.

СК 03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК 04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

СК 05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК 06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та оброблення даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК 07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.

СК 08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК 09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

СК 10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК 11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Окрім зазначеного Стандарту вищої освіти, вимоги до випускника спеціальності "Фінанси, банківська справа та страхування" регламентуються такими законодавчими та іншими нормативно-правовими документами: Закон України "Про вищу освіту"; Закон України "Про освіту";

Національний Класифікатор професій ДК 003:2010; Національна рамка кваліфікацій; Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти"; Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України.

Рекомендована література: [1 – 7; 10 – 12; 19 – 21; 23].

Змістовий модуль 2. Фінансова система та її складові

Практичне заняття за темою 3 Предмет фінансової науки та еволюція фінансових відносин

Питання для обговорення на круглому столі

1. Етимологія та сутність фінансів. Чи є відмінності трактувань терміну "фінанси" у вітчизняній та зарубіжній науці?
2. Об'єктивні та суб'єктивні причини появи фінансів.
3. Становлення та розвиток фінансової науки.
4. Загальна характеристика фінансів та фінансових відносин. Динаміка функцій фінансів у часі: еволюційний погляд.
5. Роль фінансів у відтворювальному процесі

Практичні завдання

Завдання 1. Накресліть схему взаємодії фінансових відносин між:

- банками та підприємством;
- банками та домогосподарствами;
- підприємствами та бюджетом;
- страховими компаніями та організаціями.

Завдання 2. Заповніть табл. 3.1:

Таблиця 3.1

**Взаємозв'язок категорії "фінанси" з іншими поняттями
фінансової науки**

Порівняльна база	Фінанси	Податки	Доходи	Гроші	Кредит	Страховання

Рольова гра "Практика підписання кредитного договору"

Підготовчий етап. Група студентів поділяється на команди, в кожній з яких є фінансові менеджери банку та потенційні позичальники. Студенти, що виконують роль позичальників:

аналізують за сайтами певних банків та небанківських фінансових установ їх кредитні продукти;

обирають три продукти певних фінансових установ, які є, на їх погляд, найбільш привабливими;

формують перелік банків та небанківських установ, куди вони планують звернутись за кредитом.

Студенти, що виконують роль фінансових менеджерів банків та небанківських установ:

поділяються за переліком банків і небанківських установ, наданим студентами, що виконують роль позичальників;

ознайомлюються за офіційними сайтами з характеристикою банку (організаційно-правова форма, фінансовий стан, адреса відділень тощо), його кредитними продуктами;

скласти порівняльну характеристику окремих кредитних продуктів із зазначенням відсоткової ставки.

Основний етап. Симуляція процесу пропозиції студентами, що виступають у ролі працівників банку, обрання кредитного продукту студентами, що виступають в ролі позичальників з підписанням кредитного договору.

Завершальний етап. Студенти, що грають ролі споживачів, формують звіт щодо результатів порівняльного аналізу кредитних продуктів у вигляді таблиці з висновком, чому був обраний той чи інший продукт.

Студенти, що грають ролі працівників банку, формують звіти за кожним позичальником, які можливі типові помилки під час використання кредитного продукту.

Практичні завдання

Завдання 2.1 (ситуаційне). Знайдіть в філворді фінансово-економічні терміни, значення яких наведено далі.

А	Н	В	Т	У	Н	Н	И	А	Н	К	Р
К	І	Е	С	В	А	Я	В	2Б	С	Т	У
Ц	І	Я	Г	П	А	С	И	Т	Т	В	О
І	З	И	Н	С	П	Е	В	О	К	О	А
Л	Ф	О	Л	Т	Л	К	У	Л	Я	О	К
Д	Е	К	Р	И	І	К	В	І	Ц	П	Т
И	Р	П	FILL-WORD	З	И	С	І	Я	Я	Е	И
Б	Б	Ж	А	Т	И	Ь	Д	Н	І	Р	В
У	І	Р	А	У	Д	Т	С	І	Ц	А	И
Т	О	К	А	К	В	І	З	И	Ц	І	Я

1. Емісійний цінний папір, що надає його власнику право на участь в управлінні акціонерним товариством та право на отримання частини прибутку у формі дивідендів.

2. Визнана уповноваженим державним органом нездатність боржника (громадянина, організації або держави) задовольнити у повному обсязі вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями та (або) виконати обов'язок зі сплати обов'язкових державних платежів.

3. Ризиковане вкладення капіталу для одержання доходу.

4. Комплекс майнових та економічних відносин, що виникають у зв'язку з придбанням у власність майна та подальшим здаванням його у тимчасове користування за певну плату.

5. Юридична особа, яка здійснює організацію ринку товарів, валют, цінних паперів та похідних фінансових інструментів, а також забезпечує її регулярне функціонування.

6. Невиконання договору позики, тобто неоплата своєчасно відсотків або основного боргу за борговими зобов'язаннями або за умовами договору про випуск облігаційної позики.

7. Позитивна різниця між сумарними доходами та витратами на виробництво або придбання, зберігання, транспортування, збут цих товарів та послуг.

8. Майно, що належить підприємству, кошти, цінні папери.

9. Частина бухгалтерського балансу, що відображає джерела утворення та призначення коштів підприємства.

10. Форма організації праці, за якої значна кількість людей спільно бере участь у тому самому чи різних, але пов'язаних між собою процесах праці.

11. Скорочена назва суб'єкта господарювання, який є різновидом господарських товариств, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких встановлений статутом товариства, учасники якого відповідають за його зобов'язаннями в обмеженому обсязі.

12. Підприємницька діяльність із незалежної перевірки бухгалтерського обліку та фінансової звітності організації та індивідуальних підприємців.

13. Скупка однією особою або групою осіб контрольного пакета акцій, що тягне за собою перехід контролю над організацією від однієї групи акціонерів до іншої.

14. Здатність активів бути швидко проданими за ціною, близькою до ринкової.

15. Отримання доходу за рахунок різниці між цінами купівлі та продажу.

16. Украй загострений стан функціонування економіки, у якому існує небезпека банкрутства та ліквідації організацій.

Завдання 2.2. Розробіть тематичний кросворд на професійну тематику щодо предмета фінансової науки, користуючись методичними рекомендаціями та рекомендованою літературою.

Методичні рекомендації до виконання завдання 2.2

Під час розроблення тематичного кросворду на професійну тематику слід ураховувати таке.

Саме слово "кросворд" прийшло до нас із англійської мови (*crossword*) і в перекладі означає "перетинання слів".

Розроблення і вирішення кросвордів тренує пам'ять і розширює кругозір. Деякі типи кросвордів сприяють розвитку кмітливості й асоціативного мислення. У процесі роботи з кросвордами студент розвиває логічне мислення, удосконалюються такі якості, як терпіння, акуратність, зосередженість.

Протягом багатьох років кросворд розвивався й постійно вдосконалювався як за формою, так і за змістом. Нині налічується безліч варіантів кросвордів. Якщо спробувати хоча б приблизно систематизувати їх, то можна помітити різноманіття за формою, причому в кожній країні є свої улюблені кросворди. Таке різноманіття кросвордів дозволяє виокремити такі їх види.

Класичний кросворд

Малюнок цього кросворда має, як правило, дво- або чотирибічну симетрію. Бажана наявність мінімум двох перетинань, а в ідеалі, – одиничні чорні блоки, що стикаються по діагоналі. Бувають відкриті кросворди, тобто чорні блоки; є й зовнішні або закриті – зовні кросворда тільки букви.

Сканворд

Питання до слів записують усередині сітки, у клітинках, що не зайняті буквами. Відповідність питань словам вказують стрілками. Якщо стрілки тільки горизонтальні й вертикальні, то це тип сканворда готика. Якщо є стрілки й по діагоналі, то такий сканворд називають італікою.

Естонський кросворд (з перегородками)

Слова в цьому кросворді розділені не блоками, а стовщеними сторонами клітинок, у яких розташовані букви. Ці кросворди виглядають дуже щільними.

Кейворд

Різновид кросворда, у клітинках якого зазначені числа замість букв. Для однакових букв однакові числа. Для спрощення розгадування кросворда у ньому вже може бути вказане яке-небудь слово.

Кріс-Крос

Подано сітку кросворда й слова, які необхідно в ній розмістити. Може бути, як і в кейворді, у сітці вписані слово або букви, щоб спростити початковий процес.

Філворд

Цей тип кросворда становить поле, заповнене буквами. У всьому цьому скупченні букв необхідно відшукати слова, які наведені поруч

у вигляді списку. Філворди бувають двох типів: угорські й німецькі. Угорські припускають будь-який напрямок слова, у тому числі – по ламаній лінії. У цьому типі філворда одна буква може бути використана один раз. Німецький тип припускає розташування слів по прямій лінії в будь-якому напрямку, при цьому одна буква може використовуватися кілька разів.

У процесі виконання самостійної роботи студенти повинні скласти тематичний кросворд на 10 – 15 професійних термінів.

Під час розроблення тематичного кросворда студент має право обрати будь-який з наведених (або інших) видів і типів.

Тематичний кросворд професійних термінів складають з будь-яких фінансово-економічних термінів.

Етапи складання кросворда:

зробити аналіз навчальних текстів з рекомендованої літератури або інтернет-джерел за фінансовою тематикою;

скласти список слів досліджуваного навчального матеріалу;

обрати найбільш підходящий тип кросворда;

пошук і складання питань до професійних термінів, понять, визначень;

креслення малюнка сітки в *MS Excel* (або від руки);

нумерація малюнка сітки;

друкування (вписування) текстів питань і відповідей;

орфографічна перевірка текстів;

перевірка текстів на відповідність нумерації.

друкування (оформлення) кросворда.

Визначення слів, на які варто знайти відповіді, можуть бути прямими, непрямыми (тобто пропонується знайти анаграми, антоніми, синоніми, довідатися що-небудь за картинкою, що наведена, символу, формулі) і т. д.

Слова в кросворді мають бути вписані без скорочувань, аббревіатури тощо; відповіді на слова слід зашифрувати у вигляді повних визначень.

Терміни, які використовують у кросворді, повинні відповідати фінансово-економічній тематиці.

Кросворд не повинен розпадатися на окремі частини. Слова варто тлумачити творчо, коротко й точно. Не можна використовувати однокорінні слова. Ніяке загадане слово або однокорінне з ним не повинне

зустрічатися ніде в тлумаченні. Слова треба брати тільки в однині називного відмінка за винятком слів, у яких немає однини. Початкові букви загаданих слів повинні як можна повніше представляти алфавіт.

Кросворд має бути компактним і відповідати основному правилу складання кросвордів – слова можуть перетинатися, але не можуть мати суміжних клітин.

Кросворд, оформлений від руки або набраний на комп'ютері, повинен мати таку структуру:

Перша сторінка:

сітка кросворду (пусті клітинки) для вписування слів з нумерацією;
перелік визначень до кожного терміна;

Друга сторінка – заповнений кросворд (зі збереженням нумерації).

Третя сторінка – перелік використаної літератури.

Приклад тематичного кросворда професійних термінів наведено у додатку А.

Тестові завдання

1. *Фінанси – це:*

- а) усі види доходів держави і підприємств;
- б) еквівалент грошових коштів;
- в) формування і використання засобів державного бюджету;
- г) економічні відносини, що виникають під час утворення, розподілу і використання грошових фондів;
- д) загальний еквівалент, за допомогою якого, насамперед, вимірюють витрати праці робітників.

2. *Спочатку термін *finansia* означав:*

- а) систему грошових відносин;
- б) фонд коштів цільового призначення;
- в) обов'язкову сплату грошей;
- г) податкові надходження до бюджету.

3. *Що є обов'язковим атрибутом участі фінансів в економічному житті держави, підприємця:*

- а) кредити;
- б) поточні та тимчасові рахунки;

в) цінні папери;

г) гроші?

4. Термін *finansia* виник:

а) у I ст. до н. е. у Греції;

б) у IX – XI ст. у Франції;

в) у XIII – XV ст. в Італії;

г) у V – IV ст. до н. е. у Китаї.

5. Поява фінансів та їхній розвиток зумовлений:

а) розвитком товарно-грошових відносин;

б) удосконаленням виробництва;

в) економічним розвитком держави.

6. Фінансова наука виникла:

а) наприкінці XIII століття;

б) у середині XV століття;

в) у XI столітті;

г) у IV до н. е.

7. Проблеми оподаткування у своїх наукових працях вивчав:

а) Ж. Боден;

б) Дж. Локк;

в) Л. фон Секондорф.

8. Центральне місце в наукових дослідженнях сучасних фінансистів посідають ідеї:

а) спрямування та використання фінансів для досягнення суспільного блага;

б) проблеми фінансів зарубіжних країн;

в) питань розвитку банківської системи.

9. Розподільна функція фінансів проявляється через:

а) заходи фінансового впливу;

б) керівні рішення фінансової служби;

в) розподіл і перерозподіл усіх грошових надходжень;

г) концентрацію фінансових ресурсів;

г) немає правильної відповіді.

10. За допомогою цих функцій фінанси впливають на процеси суспільного відтворення, нагромадження фондів і раціональне їх використання:

а) розподільна функція;

б) стимулювальна функція;

- в) контрольна функція;
 - г) усі відповіді правильні.
11. Функціями фінансів є:

- а) розподільна;
- б) координаційна;
- в) контрольна;
- г) споживча;
- ґ) корпоративна;
- д) регулівна

12. Ця функція фінансів полягає у тому, що за допомогою фінансових важелів суб'єкт діяльності залучає економічні ресурси для вирішення фінансових завдань:

- а) контрольна функція;
- б) розподільна функція;
- в) мобілізація ресурсів;
- г) споживча функція;
- ґ) усі варіанти правильні.

13. Кожному з наведених нижче положень знайти відповідний термін або поняття:

<p>1. Загальний еквівалент, за допомогою якого, насамперед, вимірюють витрати праці виробників.</p> <p>2. Сукупність грошових відносин, у процесі яких здійснюють формування і використання загальнодержавних фондів грошових коштів для здійснення економічних, соціальних і політичних завдань.</p> <p>3. Чистий національний продукт, за винятком непрямих податків.</p> <p>4. Економічна категорія, яка відображає створення, розподіл і використання фінансових ресурсів для задоволення потреб розширеного відтворення.</p> <p>5. Розподіл доданої вартості й формування первинних доходів суб'єктів, які беруть участь у створенні ВВП</p>	<ul style="list-style-type: none"> а) фінанси; б) гроші; в) валовий внутрішній продукт; г) національний дохід; ґ) первинний розподіл
---	---

Рекомендована література: [1; 3; 4; 14; 15; 23].

Практичне заняття до теми 4

Фінансова система і фінансові ресурси різних рівнів

Питання для обговорення на круглому столі

1. Структура фінансової системи країни. Моделі побудови фінансової системи
2. Яка, на вашу думку, фінансова політика є ефективною і результативною у сучасних умовах?
3. Напрями вдосконалення банківського сектору у фінансовій системі країни.
4. Страховий сектор у фінансовій системі країни та його розвиток.
5. Фінанси суб'єктів господарювання у фінансовій системі країни.
6. Міжнародні вимоги до регулювання фінансового ринку.
7. Нові сфери і ланцюги фінансової системи країни: міфи і реальність.

Практичні завдання

Завдання 4.1. Проведіть порівняльний аналіз фінансів централізованої та децентралізованої сфер фінансової системи країни (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Порівняльний аналіз централізованих та децентралізованих фінансів у рамках фінансової системи країни

Ознаки	Централізовані фінанси	Децентралізовані фінанси

Завдання 4.2. На основі огляду навчальних і наукових джерел сформулюйте риси, що найбільше підходять:

- а) публічним фінансам;
- б) корпоративним фінансам;
- в) особистим фінансам.

Завдання 4.3. Накресліть схему функціонування ринку.

Завдання 4.4. Накресліть схему фінансового механізму таких суб'єктів: підприємство; банк; страхова компанія; бюджет.

Групове творче завдання "Бюджетне прогнозування"

Творче завдання 4.1. Студенти об'єднуються в малі групи (по 5 осіб) для виконання завдання.

Кожній групі надають завдання з розроблення бюджетного прогнозування за конкретним видом діяльності на основі аналізу основних показників Державного бюджету України за доходами і видатками за останні 10 років.

Проаналізуйте межі і наслідки використання методів екстраполяції й експертних оцінок у процесі планування поточних видатків бюджету і видатків бюджету на управління державним боргом.

За результатами виконання завдання оформлюють звіт.

Творче завдання 4.2. Студенти об'єднуються в малі групи (по 5 осіб) для виконання завдання.

Кожній групі надається завдання з аналізу фінансових ресурсів суб'єкта господарювання за його фінансовою звітністю з відкритих джерел. Необхідно проаналізувати структуру фінансових ресурсів, джерела їх формування, доходи і фінансові результати суб'єкта господарювання.

За результатами виконання завдання оформлюють звіт.

Методичні рекомендації до виконання роботи

Фінансова система – це сукупність окремих її ланок, що мають особливості в створенні та використанні фондів фінансових ресурсів для фінансового забезпечення економічних і соціальних потреб суспільства в цілому, окремих його верств населення, господарських структур, окремих громадян.

З поглядів міжнародних науковців фінансова система відображається як: система форм і методів утворення, розподілу і використання фондів грошових коштів; сукупність організаційних структур та органів управління фінансами в країні; сукупність сфер фінансових відносин, у процесі яких формуються грошові фонди; сукупність певних ланок фінансових відносин, які за принципом функціонального призначення мають свої особливості у створенні і використанні грошових коштів.

Кожна ланка фінансової системи є і носієм властивих їй фінансових відносин, і водночас перебуває у певному зв'язку з іншими ланками системи. Тому фінансова система має певну чітку структуру, завдяки якій,

розглядаючи кожну з ланок, можна отримати комплексне уявлення про фінансову систему загалом.

Фінансову систему визначають як сукупність, з одного боку, певних сфер фінансових відносин, а з іншого – різних інститутів, що забезпечують функціонування і взаємодію усіх сфер, а також управління ними.

В узагальненому вигляді фінансова система країни (відповідно до основних суб'єктів фінансових відносин – держави, суб'єктів господарювання (підприємств) і домогосподарств) – це сукупність трьох сфер фінансових відносин: державних фінансів, фінансів суб'єктів господарювання (підприємств) і фінансів домогосподарств.

У фінансовій системі окремі підсистеми вирізняються за такими ознаками: наявністю власної фінансової бази, що утворюється на основі первинних доходів суб'єктів економічних відносин; функціональним призначенням кожної підсистеми, що забезпечує фінансування витрат для досягнення конкретних специфічних цілей (для суб'єктів господарювання – це виробництво та реалізація товарів і надання послуг з метою отримання прибутку та збільшення капіталу; для працівників – це задоволення матеріальних і культурних потреб індивіда; для держави – це задоволення суспільних потреб, соціальна підтримка і захист економічного неактивного населення та безробітних); єдністю та взаємодією підсистем, що визначаються спільністю джерела первинних доходів (ВВП) і фінансової політики, спрямованої на узгодження інтересів суб'єктів економічних відносин, а також взаємоузгодженістю їх фінансових планів і балансів.

В Україні нині фінансова система реформується в напрямі посилення суспільного значення соціальних страхових фондів та подальшого розвитку фінансового ринку. Ураховуючи також ланки окремих сфер фінансової системи, сучасна фінансова система України містить:

- державні фінанси;
- фінанси суб'єктів господарювання;
- фінанси домогосподарств;
- міжнародні фінанси;
- фінансовий ринок;
- ринок страхування.

До організаційного складу фінансової системи належать:

1. Органи управління:
 - Міністерство фінансів;
 - Державна податкова служба;

Державна митна служба;
Державна аудиторська служба;
Державне казначейство;
Пенсійний фонд;
Рахункова палата Верховної Ради України;
Аудиторська палата.

2. Фінансові інститути:

Національний банк;
комерційні банки;
небанківські кредитні установи;
страхові компанії;
міжбанківська валютна біржа;
фондова біржа;
фінансові посередники на ринку цінних паперів.

Структура державних фінансів містить:

державний та місцеві бюджети;
державні фонди цільового призначення;
державний кредит;
фінанси підприємств і організацій державної форми власності.

Бюджет держави є центральною ланкою фінансової системи; яка виражає економічні відносини щодо формування і використання загальнодержавного фонду грошових коштів.

Фінанси суб'єктів господарювання – це сукупність економічних відносин на рівні окремих суб'єктів господарювання; пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням коштів у процесі здійснення господарської діяльності.

Фінанси домогосподарств є засобом створення та використання фондів фінансових ресурсів для забезпечення особистих потреб громадян.

Міжнародні фінанси відображають перерозподільні відносини між суб'єктами різних країн у процесі зовнішньоекономічної діяльності та пов'язані з формуванням та використанням фондів фінансових ресурсів на міжнародному рівні.

Фінансовий ринок – це ланка фінансової системи, яка створює і використовує фонди фінансових ресурсів у тих випадках, коли інші ланки фінансової системи не можуть діяти ефективно.

Фінансовий ринок за строком обертання на ринку охоплює два основних сектори: ринок грошей і ринок капіталів.

Тестові завдання

1. У загальному вигляді фінансова система України складається з сукупності сфер фінансових відносин, а саме (вказати неправильну відповідь):

- а) страхування;
- б) фінанси населення;
- в) резервні фонди;
- г) фінанси підприємств;
- ґ) державні фінанси.

2. Органи виконавчої влади України, що здійснюють фінансовий контроль:

- а) Адміністрація Президента України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Національний банк України;
- г) аудиторські фірми;
- ґ) Державна фінансова інспекція.

3. До складу державних фінансів належать (вказати неправильну відповідь):

- а) бюджет;
- б) фінанси підприємств;
- в) державний кредит;
- г) фонди фінансових ресурсів цільового призначення.

4. Основний фонд грошових коштів і визначальна ланка державних фінансів – це:

- а) фонди цільового призначення;
- б) бюджет держави;
- в) державний кредит;
- г) місцевий бюджет.

5. Фінансова система – це єдина система, оскільки:

- а) вона базується на єдиному джерелі ресурсів усіх ланок;
- б) джерелом централізованих грошових фондів є національний дохід;
- в) її функція — забезпечення певних темпів розвитку всіх галузей промисловості;
- г) фінансова система складається тільки з однієї ланки.

6. Виокремити функціональні елементи управління фінансами:

- а) планування;
- б) кредитування;
- в) оперативне управління;
- г) контроль;
- ґ) вибір виду фінансового механізму.

7. Напрями діяльності, що визначають довготермінову та середньотермінову перспективи використання фінансів, – це:

- а) тактика управління фінансами;
- б) організація фінансових відносин;
- в) стратегія управління фінансами.

8. Кожному з наведених далі положень знайти відповідний термін або поняття:

1. Грошові відносини, які виникають між державою і юридичними та фізичними особами з приводу мобілізації тимчасово вільних грошових коштів у розпорядження органів державної влади і їх використання на фінансування державних потреб.	а) фінансова система;
2. Система грошових фондів, зосереджених у руках держави і призначених для виконання притаманних їй функцій.	б) державні фінанси;
3. Сукупність сфер і ланок фінансових відносин, взаємопов'язаних між собою.	в) міжнародні фінанси;
4. Форма перерозподілу і використання фінансових ресурсів, залучених державою для фінансування суспільних потреб з визначених джерел, які мають цільові призначення.	г) фінансовий ринок;
5. Офіційно визнаний і відповідними органами державної влади затверджений збалансований кошторис надходжень та витрат на певний термін.	ґ) бюджет держави;
6. Сукупність показників усіх бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України та використовуються для аналізу і прогнозування соціально-економічного розвитку держави.	д) фонди цільового призначення;
7. Ринок, на якому здійснюють перерозподіл фінансових ресурсів через фінансових посередників.	е) державний кредит;
8. Сукупність перерозподільних відносин, що виникають у зв'язку з формуванням і використанням на світовому або міжнародному рівнях фондів фінансових ресурсів	є) зведений бюджет

Рекомендована література: [1; 3; 4; 9; 13; 14; 15; 21];

Практичне заняття до теми 5

Основи особистих фінансів

Ситуаційні завдання

Ситуація 5.1. Припустимо, що все, чим ви володієте, це квартира вартістю 500 тис. грн, автомобіль – 200 тис. грн, інші активи – 600 тис. грн. Ваш друг заборгував вам 10 тис. грн. Ви винні банку 250 тис. грн. Яким є ваш власний капітал?

Ситуація 5.2. Припустимо, що ви придбали автомобіль в кредит. Цей автомобіль є вашим активом чи зобов'язанням? Чи взагалі він не є ні активом, ні зобов'язанням?

Ситуація 5.3. Складіть баланс та бюджет власного домогосподарства. Сплануйте бюджет з урахуванням упровадження ресурсозберігальних технологій.

Ситуація 5.4. 29 серпня поточного року Бойко І. М. сплатила річну вартість навчання свого сина Бойка А. О. Сума понесених витрат – 12 000 грн (без ПДВ). Визначте можливість Бойко І. М. скористатися правом на податкову знижку за податком із доходів фізичних осіб, якщо сума нарахованої їй заробітної плати в поточному році складе 72 000 грн.

Ситуація 5.5. Складіть власну (або когось з батьків) податкову декларацію для отримання податкової пільги.

Ситуація 5.6. Як ви вважаєте, що є більш ліквідним – гроші на депозиті чи готовий до продажу товар на складі?

Ситуація 5.7. М. Цукерберг володіє 20 % акцій компанії "Мета". Сама компанія "Мета" оцінюється в суму понад 200 млрд дол. США. Це її ринкова капіталізація. Чи можна сказати, що М. Цукерберг має статки понад 40 млрд дол. США?

Ситуація 5.8. Ви позичили гроші і купили на них нові меблі. Як змінився ваш власний капітал?

Ситуація 5.9. Ви прочитали в пресі про те, що рейтингова агенція *Standart&Poors* знизила суверенний рейтинг зобов'язань України. Чи вплине це рішення на рівень відсоткових ставок для звичайних споживчих кредитів, що їх беруть люди в банках України?

Ситуація 5.10. Чи можете ви як фізична особа-підприємець отримати кредит в Україні під 5 % річних у гривні?

Ситуація 5.11. Ви вирішили відкрити бізнес і підраховали такі поточні дані за вашим бізнес-проєктом. Орендна плата приміщення складе 20 тис. грн, капітальний ремонт обійдеться вам у 180 тис. грн, а слугуватиме вам приблизно 4 роки. Придбання необхідного обладнання коштуватиме 105 тис. грн і слугуватиме воно 3 роки. Товарний запас продукції треба підтримувати на рівні 90 тис. грн. Постачальники дозволили мати борг на рівні ліміту у 25 тис. грн і вимагають щотижнево погашати його. Запас грошових коштів для оплати нових поставок треба підтримувати на рівні 12 тис. грн. Середня націнка на продажах складає 50 % до собівартості, середній чек знаходиться на рівні 90 грн. Щоденна середня кількість покупців знаходиться на рівні 70. На оплату комунальних платежів, оплату праці персоналу, охорону, прибирання, податки, інші витрати доводиться витратити по 22 тис. грн на місяць. Для стимулювання продажів ви вирішили ввести бонусну частину для співробітників, що сумарно складає 5 % від здійснених магазином продажів.

Побудуйте фінансовий баланс і знайдіть суму ваших інвестицій як підприємця (власний капітал). Розрахуйте операційний леверидж. Він дозволяє визначити, на скільки зросте прибуток підприємства, якщо за інших рівних умов продажі зростуть на 1 %.

Операційний леверидж = (% зростання прибутку) / (1 % зростання продажів).

Методичні рекомендації до виконання роботи

Особисті фінанси – це фонди грошових коштів, які формує та якими управляє людина впродовж життя. Статки або багатство – це грошові кошти (в готівковому та безготівковому вигляді), усе рухоме та нерухоме майно, що належать певній людині (родині) на правах власності та яким вона розпоряджається.

Управління особистими фінансами здійснюють через управління доходами, управління витратами, управління заощадженнями й управління інвестиціями, захист власного майна.

Головна мета особистого фінансового планування – забезпечити фінансову незалежність та благополуччя упродовж всього життя. Фінансова незалежність може бути: від батьків, від дітей, від держави.

Етапи особистого фінансового планування:

1-й етап. Формулювання фінансових цілей.

2-й етап. З'ясування свого поточного фінансового стану.

3-й етап. Визначення альтернативних варіантів досягнення цілей.

4-й етап. Розроблення та втілення в життя плану досягнення своїх фінансових цілей (фінансовий план).

5-й етап. Перегляд та вдосконалення особистого фінансового плану.

Приклад доходів подано в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Приклад доходів фізичної особи

№ з/п	Види доходів	Сума в місяць, грн
Д1	Доходи від поточної діяльності (заробітна плата, премія, бонуси)	35 000
Д2	Доходи, які генерують власні активи (відсотковий дохід за депозитами, орендна плата, дивіденди, роялті, виграш в лотерею, спадщина тощо)	15 000
Д3	Доходи від держави (стипендія, пенсія, соціальна допомога, податкова знижка)	2 500
	Разом доходи	52 500

Зазвичай люди витрачають гроші на потреби (їжа, житло (оренда, комунальні платежі), транспорт, здоров'я, погашення боргів) і бажання (одяг, розваги, подорожі, кафе, ресторани) заощадження та інвестиції (резерв, фінансові цілі).

Тестові завдання

1. Який із поданих активів є найбільш ліквідним:

- а) гроші;
- б) предмети мистецтва;
- в) нерухомість;
- г) цінні папери.

2. У якій сфері фріланс не може бути застосований:

- а) переклад тексту;
- б) підготовка аналітичного звіту з найбільш популярних професій серед молоді;
- в) торгівля зареєстрованими ліками;
- г) розроблення концепції реклами певних товарів?

3. До переваг фрілансу може належати:

- а) можливість самостійно планувати час роботи;
- б) сплата лікарняного в разі хвороби;
- в) оплачувана відпустка;
- г) гарантованість замовлень від клієнтів.

4. Яка риса є спільною для роботи за наймом та фрілансу:

- а) стабільний дохід;
- б) виплата соціальної допомоги в разі хвороби;
- в) оплачувана відпустка;
- г) "немасштабованість" винагороди за працю?

5. Який чинник, що визначає рівень оплати праці, є об'єктивно лімітованим:

- а) середній дохід, що пропонується на ринку за виконану роботу;
- б) кількість відпрацьованого часу;
- в) бонуси як надбавка до заробітної плати;
- г) обсяг знань і навичок найманого працівника?

6. Сукупність надходжень грошових коштів і матеріальних цінностей, які отримує сім'я впродовж певного проміжку часу (місяць, рік), називають:

- а) видатки;
- б) бюджет сім'ї;
- в) доходи сім'ї;
- г) заробітна плата.

7. Заробітна плата, оплата за відпрацьований понад норму час, премія, бонуси, дохід від підсобного господарства та бізнесу – це:

- а) доходи від активів;
- б) доходи від поточної діяльності;
- в) соціальні доходи;
- г) інші доходи.

8. Сукупність доходів і витрат сім'ї за певний період часу (місяць, рік) – це:

- а) активи сім'ї;
- б) доходи сім'ї;
- в) видатки бюджету;
- г) сімейний бюджет.

9. Сукупність платежів, які забезпечують членами родини з метою забезпечення її життєдіяльності називають:

- а) витратами сім'ї;
- б) неспоживчими витратами;
- в) податком;
- д) боргом.

10. За характером появи витрати є:

- а) тимчасові і постійні;
- б) очікувані і неочікувані;
- в) грошові і не грошові;
- г) первинні і вторинні.

11. За формою здійснення витрати розподіляють на:

- а) очікувані і неочікувані;
- б) грошові і не грошові;
- в) постійні та змінні.

12. Витрати на придбання й утримання власного житла, на придбання й утримання власного авто, витрати на ведення бізнесу, інвестування – це:

- а) поточні витрати;
- б) витрати на борги;
- в) соціальні витрати;
- г) витрати на активи.

13. Якщо надходження залишаються в того члена сім'ї, який їх заробив, а витрати, які є спільними для сім'ї, розподіляються порівну або пропорційно до розміру отриманих надходжень кожного члена сім'ї, то такий бюджет називають:

- а) роздільним;
- б) спільно-роздільним;
- в) спільним;
- г) профіцитним.

14. За рівнем збалансованості виокремлюють три види бюджету. Якщо доходи сім'ї є вищими порівняно з витратами, то цей вид називають:

- а) профіцитним бюджетом;
- б) дефіцитним бюджетом;
- в) збалансованим бюджетом.

15. *Іноземна валюта потрібна споживачам, що проживають в Україні, для:*

- а) здійснення платежів у магазинах під час перебування за кордоном;
- б) здійснення платежів за товари, придбані в інтернет-магазинах в Україні;
- в) здійснення платежів за мобільний зв'язок в Україні;
- г) усі відповіді правильні.

16. *Для чого потрібно сплачувати податки? Оберіть найбільш вичерпну відповідь:*

- а) щоб не нести кримінальну відповідальність;
- б) щоб держава мала гроші;
- в) щоб держава могла надавати послуги та товари, які корисні всьому суспільству;
- г) щоб держава могла виконувати свої функції, наприклад, розподіляти кошти серед тих осіб і сфер, які їх потребують, обороняти країну та її громадян, фінансувати освіту, медицину тощо.

17. *Які податки належать до групи податків на споживання:*

- а) ПДВ і акциз;
- б) акциз і мито;
- в) ПДВ, акциз і мито;
- г) ПДВ, мито й податок на нерухомість?

18. *Коли товар перетинає кордон держави, то зазвичай треба сплатити:*

- а) податок на майно;
- б) нічого не треба сплачувати;
- в) мито;
- г) акциз?

19. *Документ, який подають до податкових органів; у ньому потрібно зазначити свої доходи та податки до сплати*

- а) податок;
- б) ставка податку;
- в) податкова декларація;
- г) податкова пільга.

20. *Розмір податку на об'єкт, що оподатковується, – це:*

- а) податок;
- б) ставка податку;
- в) податкова декларація;
- г) податкова пільга.

21. Якщо ви впродовж року отримали дохід від здавання квартири в оренду, за який потрібно сплатити податок, ви повинні:

а) нічого не робити: якщо треба сплатити податок, то податкові органи вас про це повідомлять;

б) нічого не робити: ви й так сплатили багато податків зі своєї заробітної плати;

в) заповнити податкову декларацію та сплатити податки.

Рекомендована література: [1; 3; 4; 12; 14; 15; 21].

Практична робота до теми 6

Роль фінансистів у забезпеченні ефективності суспільно-економічних процесів

Питання для обговорення на круглому столі

1. Особливості професії фінансиста.
2. Сучасні вимоги ринку праці до фінансиста.
3. Завдання і роль фінансиста в управлінні фінансами

Мозковий штурм: "Чим займається фінансовий менеджер?"

Студенти розподіляються на декілька малих груп, які впродовж п'яти хвилин прописують на фліпі функції фінансового менеджера на різних робочих місцях у різних суб'єктах господарювання, фінансових установах, фінансових управліннях і т. д. Потім міняються фліпами по колу, поки кожна група не отримає свій фліп. Під час підведення підсумків відбувається презентація і колективне обговорення за визначеними функціями фінансового менеджера.

Індивідуальні творчі завдання

Завдання 6.1. Сформууйте цілі і способи досягнення професійної майстерності за обраною професією. Складіть особистий графік набуття і розвитку власної професійної майстерності.

Завдання 6.2. Напишіть есе на тему "Портрет сучасного фінансиста".

Методичні рекомендації до написання есе

Індивідуалізація сучасних суспільних відносин та, як наслідок, сучасної професійної освіти відкриті для застосування нових ефективних форм діяльності, у тому числі навчальної. Ось чому есе (трансформований, адаптований, змінений жанр літератури) набуває все більшої популярності як вид письмової самостійної роботи українського студента.

Есе на тему "Портрет сучасного фінансиста" повинно бути написано обсягом від 5 – 8 сторінок.

У перекладі з англійської есе (*essay*) означає "нарис", "твір", "спробу самостійного аналізу" та "обґрунтування теоретичної гіпотези". Есе – (від франц. *Essai* – "спроба, проба, нарис", від лат. *exagium* – "зважування") – це літературний жанр прозового твору невеликого обсягу й вільної композиції.

Есе виражає індивідуальні враження й міркування автора з конкретного приводу або предмета й не претендує на вичерпне трактування. Це роздум з приводу чогось побаченого, прочитаного або пережитого особисто. Есе пишуть у вільному стилі. Есе може мати історико-біографічний, літературнокритичний, філософський, науково-популярний, белетристичний характер. В есе, перш за все, оцінюють особисті погляди автора – його світогляд, думки, почуття, цінності, ідеї.

Есе припускає вираження автором своєї точки зору, особистої суб'єктивної оцінки предмета міркування, дає можливість нестандартного (творчого), оригінального висвітлення матеріалу; часто це розмова вголос, вираження емоцій та образність. Це також вільний стиль з можливими елементами імпровізації, певного пафосу, іронії. Однак все це призводить як до різних трактувань цього виду письмової роботи, так і до різних спроб формалізації.

Есе – це суб'єктивний, індивідуальний, самостійний простір, де формуються позиції, висловлюються думки, передбачення та демонструється відповідне індивідуалізоване ставлення. Тому головна місія есе – це самостійне бачення студентом проблеми, питання, теми на підставі опрацьованого матеріалу та аргументів, відповідно до обраного підходу, стилю тощо.

Основна мета есе – створити всеохоплене уявлення щодо унікальності особистості автора. Найкращий спосіб досягти цього – відповідати прямо й відверто, залишаючись чесним перед самим собою. Якщо ви

не відверті, то існує шанс, що ваше есе виглядатиме штучним й пишномовним. Крім цього, есе повинне легко читатись, мати приємний вигляд.

У процесі написання есе необхідно вміло продемонструвати, що ви здатні оцінювати свої можливості і здібності. Також потрібно показати не тільки те, що ви вмієте ставити потрібну мету, але і те, що ви домагаєтесь свого. Але варто пам'ятати, що викладення власної думки на папері не таке вже посильне завдання, як може здатися на перший погляд.

Не варто "лити воду" і вдаватися до купи дрібних деталей. Есе повинне бути коротким, але явно більшим, ніж резюме. У своїй презентації необхідно давати уявлення про власну особу. Есе є чудовою можливістю розкрити себе повністю.

Слід обережно ставитися до гумору. Також слід уникати довгих історій та егоцентричних заяв. Ви повинні бути щирі і не повинні підлещувати. Не давайте безглузді і завуальовані відповіді. Не варто писати те, що хочуть прочитати, необхідно писати про те, що ви думаєте.

Процес написання есе можна уявити як ланцюжок, послідовність певних елементів, етапів, процесів. Для студентів важливими є ці процеси та елементи.

Почніть з головного – запишіть найбільш вдалі думки й сформууйте з них каркас майбутньої роботи. Наступний етап – це ескіз. Розвивайте думку в кожному параграфі, почніть ускладнювати конструкції, використовуючи підрядні речення й розгорнуті описи. Використовуйте "потужні" дієслова й переробіть пасивний стан в активний.

Велике значення має перевірка першої версії есе. Під час складання чернетки головне завдання студента – напрацювати аргументацію, вдосконалити основні думки та розташувати їх у логічній послідовності, супроводжуючи ілюстративним та додатковим матеріалом. На завершення – перевірте граматику й синтаксис.

Із загальних формалізованих вимог до есе потрібно виокремити тільки наявність заголовка, вступу, основної частини й висновку.

У вступі використовуйте "пастки" для привертання уваги, а саме: цитати, вірші, питання, міркування, незвичайні факти, ідеї або смішні історії. Немає необхідності висловлювати в першому реченні основну думку. Але текст есе повинен підводити до неї або якось стосуватися головної ідеї чи тези, а також містити основні положення есе. На цьому етапі дуже важливо правильно сформулювати питання, на які ви збираєтесь знайти відповідь у ході свого дослідження.

Наприклад: яким ми уявляємо собі фінансиста? Певно таким, яким зображає його давній стереотип – "маленька" людина з великою рахівницею, за широким столом, заваленим теками, бухгалтерськими книгами та паперами, досить сувора і суха особистість, що мислить категоріями математики. Таким був образ бухгалтера досить давно. Яким же він є сьогодні – хто такий сучасний фінансист?

Під час роботи над вступом можуть допомогти відповіді на такі питання: "Чи потрібно давати визначення термінам, що пролунали в темі есе?", "Чому тема, яку я розкриваю, є важливою у даний момент?", "Які поняття будуть залучені до моїх міркувань?", "Чи можу я розділити тему на трохи більше дрібних підтем?" і т. д. Уникайте таких фраз, як: "Це есе про ..." або "Я збираюся поговорити про...".

В основній частині виражайтеся зрозуміло. Підкріплюйте основні ідеї фактами, міркуваннями, ідеями, яскравими описами, цитатами або іншою інформацією, матеріалами, які інтригують і захоплюють увагу читача.

Використовуйте довідкові матеріали, щоб уникнути тавтології. Ця частина припускає розвиток аргументації й аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій щодо актуального питання. У цьому полягає основний зміст есе й це становить головні труднощі. Тому важливе значення мають підзаголовки, на основі яких здійснюють структурування аргументації; саме тут необхідно обґрунтувати (логічно, використовуючи дані або строгі міркування) пропоновану тезу. Там, де це необхідно, як аналітичний інструмент можна використати графіки, діаграми й таблиці. Залежно від поставленого питання аналіз проводять на основі таких категорій: причина – наслідок, загальне – особливе, форма – зміст, частина – ціле, сталість – мінливість. У процесі побудови есе необхідно пам'ятати, що один параграф повинен містити тільки одне твердження й відповідний доказ, підкріплений графічним або ілюстративним матеріалом. Отже, наповнюючи розділи аргументацією, необхідно в межах параграфа обмежити себе розглядом однієї головної думки. Добре перевірений спосіб побудови есе – це використання підзаголовків для позначення в головній частині ключових моментів аргументованого викладення. Сукупність підзаголовків допомагає побачити те, що пропонує зробити студент (чи є добрим його бачення). Ефективне використання підзаголовків – не тільки визначення основних пунктів, які студент бажає висвітлити, це також наявність логічності у висвітленні теми есе.

Для допомоги у додатку Б наведений орієнтовний (але не вичерпний і не обов'язковий) перелік питань, які можуть бути розглянуті у процесі написання есе.

У висновку продемонструйте ваше зростання і потенціал у професійній сфері. Покажіть ваші погляди на проблему. Опишіть, які дії ви плануєте у вашому майбутньому зробити стосовно цього питання.

Слідуючи цим простим правилам і порадам, ви зможете написати таке есе, яке необхідне в рамках самостійної роботи з навчальної дисципліни "Вступ до фаху". Варіанти для виконання завдання 6.2 щодо роботи над есе "Портрет сучасного фінансиста" наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

**Перелік професій для виконання завдання 6.2.
Робота над есе "Портрет сучасного фінансиста"**

Варіанти	Назва професії	Варіанти	Назва професії
1	Економіст з договірних та претензійних робіт	17	Економіст із планування, антикризовий директор
2	Брокер (посередник) з цінних паперів	18	Антикризовий директор
3	Дилер (продавець) цінних паперів	19	Консультант із економічних питань
4	Податковий інспектор	20	Економічний радник
5	Фінансовий директор	21	Оцінювач-експерт з оцінювання власності
6	Викладач вищого навчального закладу	22	Економіст з бухгалтерського обліку та аналізу господарської діяльності
7	Бухгалтер-експерт	23	Маклер біржовий 8 бухгалтер-експерт
8	Аудитор	24	Страховик
9	Кредитний експерт	25	Страховий агент
10	Інспектор-ревізор	26	Фінансовий консультант
11	Науковий співробітник (з економіки)	27	Фінансовий менеджер
12	Банківський касир-операціоніст	28	Державний податковий інспектор
13	Інспектор з інвентаризації	29	Ревізор-інспектор податковий
14	Кризис-менеджер	30	Економіст з фінансової роботи
15	Фінансовий аналітик	31	Інспектор обмінного пункту
16	Інспектор митний	32	Інспектор з організації інкасації та перевезення цінностей

Тестові завдання

1. *Фінансист, за банківською термінологією, – це:*

а) фахівець, який проводить великі грошові операції на легітимній основі;

б) працівник, який здійснює розрахункові операції з суб'єктами ринку;

в) фахівець у банківській сфері економіки держави.

2. *Бакалавр з фінансів здатний:*

а) виконувати професійні роботи й обіймати первинні посади, перелік яких наведено в групі "Професіонали";

б) виконувати професійні роботи й обіймати первинні посади, перелік яких наведено в групі "Фахівці";

в) виконувати професійні роботи й обіймати первинні посади, перелік яких наведено в групі "Керівники, менеджери".

3. *Випускник ВНЗ – магістр з фінансів – спроможний:*

а) виконувати професійні роботи й займати первинні посади, перелік яких наведено в групі "професіонали";

б) виконувати професійні роботи й займати первинні посади, перелік яких наведено в групі "фахівці";

в) виконувати професійні роботи й займати первинні посади, перелік яких наведено в групі "керівники, менеджери тощо".

4. *В Україні державне регулювання професійної діяльності фінансиста здійснюється на базі:*

а) Трудового Кодексу, законів про працю;

б) наказів Міністерства фінансів України;

в) наказів Міністерства праці та соціальної політики України.

5. *Сертифікат – це:*

а) документ, що містить умови договору на підготовку фахівців;

б) документ, що видається органами освіти та влади і засвідчує якість підготовки фахівця;

в) документ, що засвідчує той чи інший кваліфікаційний рівень фахівця.

6. *Для фінансиста, який планує підвищувати свою кваліфікацію у сфері фінансового аналізу, пропонуються такі міжнародні програми сертифікації:*

а) CFA і CIIA;

б) CFA і CPA;

в) CFA і CMA.

7. Компетентнісна модель фінансиста містить такі основні компетентності:

- а) універсальні, професійні, особистісні;
- б) загальнонаукові, інструментальні та загальнокультурні;
- в) загальнопрофесійні, профільно-професійні, професійно-спеціалізовані.

Рекомендована література: [1 – 8; 10; 11; 16 – 18; 22; 23].

Рекомендована література

Основна

1. Вступ до фаху : навчальний посібник / [Н. С. Ситник, В. Я. Дубик, В. В. Круглякова] ; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. – 256 с.
2. Формування професійної компетентності майбутніх фінансистів / Р. Троценко // Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 65. – С. 135–140.
3. Фінансова система України в умовах трансформації соціально-економічних відносин. – Харків : Вид. "Панов А. М.", 2019. – 356 с.
4. Шкварчук Л. О. Вступ до фаху "Фінанси, банківська справа та страхування" : навчальний посібник / Л. О. Шкварчук . – Львів : Простір-М, 2019. – 232 с.
5. Яблочнікова І. О. Особливості підготовки фінансистів – державних службовців у Європі / І. О. Яблочнікова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2016. – Вип. 47. – С. 401–407.

Додаткова

6. Покудіна Л. С. Міждисциплінарна інтеграція як засіб формування готовності майбутніх фінансистів до професійної діяльності / Л. С. Покудіна // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2016. – Вип. 46. – С. 292–296.
7. Verhun A., Mushkudiani O. Professional competencies formation of future specialists in finance / A. Verhun, O. Mushkudiani // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. – 2018. – Vol. 6. – P. 82–85.
8. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jobs.ua/ukr/dkhp/>.
9. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ier.com.ua>.
10. Каталог посадових інструкцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.jobs.ua/ukr/job_description/.
11. Класифікатор професій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jobs.ua/ukr/classifier/>.

12. Кодекс законів про працю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
13. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Офіційний сайт Міністерства фінансів України працю. – Режим доступу : <https://www.mof.gov.ua>.
15. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : <http://www.nfp.gov.ua>.
16. Официальный сайт АССА. – Режим доступу : www.accaglobal.com.
17. Официальный сайт CFA. – Режим доступу : www.cfainstitute.org.
18. Официальный сайт CPA. – Режим доступу : www.aicpa.org.
19. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
20. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
21. Сайт ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця навчальної дисципліни "Вступ до фаху". – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7768>.
22. Топ-20 найперспективніших професій у найближчі 10 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mind.ua/news/20178013-top-20-najperspektivnishih-profesij-u-najblizhchi-10-rokiv>.
23. 5 Categories of Finance Competencies for 2020. – Access mode : <https://www.cfo.com/human-capital/2020/01/5-categories-of-finance-competencies-for-2020/>.

Додатки

Додаток А

Приклад кросворда тематичних термінів (рис. А.1)

За вертикаллю

1. Ринкова структура, за якої контроль над певною галуззю економіки знаходиться в руках одного суб'єкта.

2. Юридична особа, яка бере участь у формуванні оптового ринку цінних паперів, валюти шляхом організації і регулювання торгівлі у формі публічних торгів за певними правилами.

3. Стан економіки, коли відбувається значне падіння ділової активності.

4. Позитивна різниця між сумарними доходами і витратами на виробництво або придбання, зберігання, транспортування, збут товарів і послуг.

5. Юридична особа, яка на підставі певної ліцензії має виключне право надавати певні фінансові послуги.

6. Цінний папір, який засвідчує внесення її власником грошей, визначає відносини позички між ним і емітентом, підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові облігації її номінальну вартість у встановлений умовами розміщення строк і виплатити дохід.

7. Ланцюг електронних символів, отриманих у результаті вирішення комп'ютером спеціально розроблених завдань, які використовують в мережі Інтернет в якості розрахункового засобу.

8. Форма утворення та витрачання коштів, призначених для фінансового забезпечення завдань та функцій держави та місцевого самоврядування.

9. Будь-який різновид грошей, що знаходиться в обороті на території окремої країни.

10. Визнана судом нездатність боржника в повному обсязі задовольнити вимоги кредиторів за зобов'язаннями.

11. Фізична чи юридична особа, яка має грошову чи майнову заборгованість перед кредитором.

12. Процес поступового перенесення вартості основних засобів на продукт, що виготовляється з їх допомогою, для заміщення зношеної частини основних засобів виробництва підприємства через відрахування певних грошових сум відповідно до розмірів фізичного і морального зношення засобів виробництва.

13. Зменшення вартості національної валюти щодо вартості інших валют та золота за рахунок внесення поправок до відповідного законодавства країни щодо її офіційної грошової одиниці.

За горизонталлю

14. Особа, яка має майнові та економічні відносини у зв'язку з придбанням у власність майна та подальшим здаванням його у тимчасове користування за певну плату.

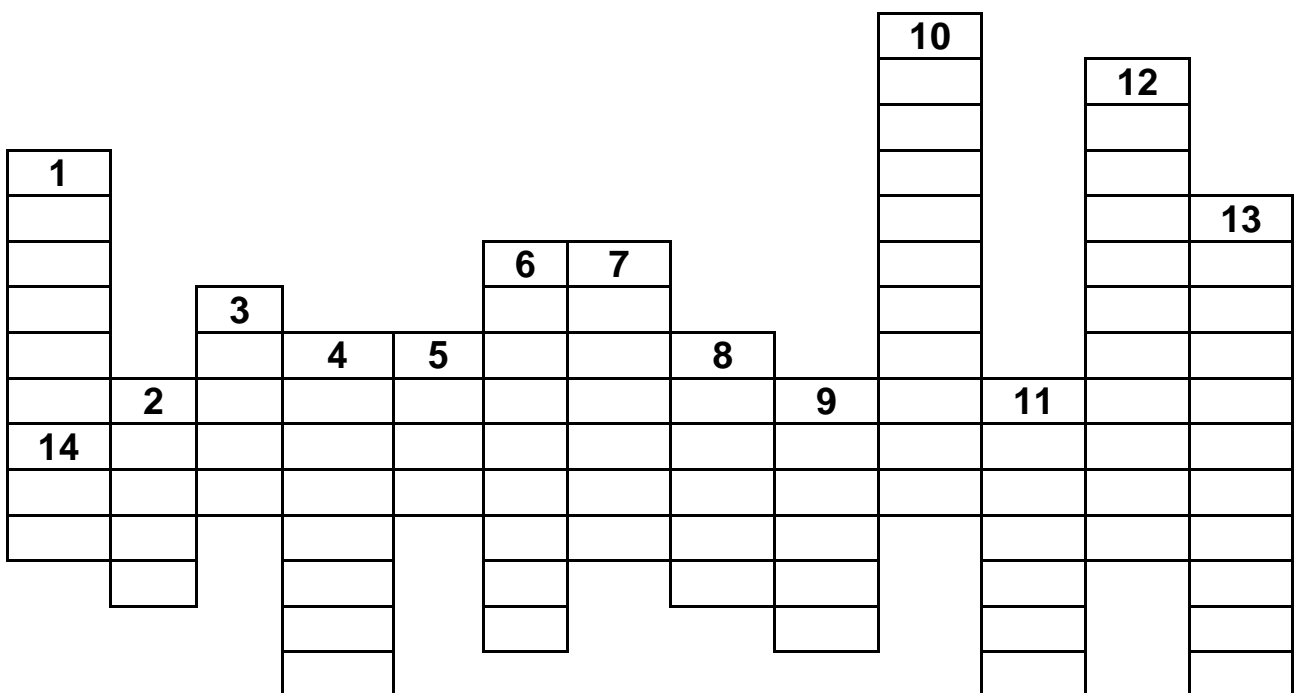

Рис. А.1. Приклад кросворда тематичних термінів

Орієнтовний перелік питань, які можуть бути використані під час написання есе "Портрет сучасного аудитора"

1. Загальна характеристика професії

Виконує роботу в різних ділянках бухгалтерського обліку. Фіксує склад джерела господарських засобів, їхній рух.

Веде облік основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, витрат на виробництво, реалізацію продукції, результатів фінансово-господарської діяльності, розрахунки з постачальниками і замовниками і т. д.

Здійснює прийом, контроль первинної документації у відповідних ділянках обліку, обробляє її вручну або за допомогою ЕОМ.

Складає звітні калькуляції собівартості продукції (робіт, послуг), проводить нарахування і перерахування платежів до державного бюджету, внесків до фондів соціального і пенсійного страхування, заробітної плати співробітників, податків і т. д.

Відповідає за дотримання штатної, фінансової і касової дисципліни, кошторисів організаційно-господарських і інших витрат, збереження бухгалтерської документації, оформлення і здача їх в установленому порядку до архіву.

Робота жорстко регламентована інструкціями. Бухгалтер може виконувати функції аудитора в аудиторській організації (фірмі) або залучатися комерційними структурами.

2. Професійні знання і уміння

Бухгалтерові необхідна хороша підготовка з математики, основ інформатики й електронно-обчислювальної техніки, статистики, фінансів, управління, грошового обігу.

Повинен знати:

директивні і нормативні документи з питань організації бухгалтерського обліку та складання звітності;

технологію та економіку конкретного виробництва;

принципи організації і планування діяльності.

Повинен уміти: вести звітну документацію; проводити перерахування коштів і т. д.; користуватися персональним комп'ютером.

3. Професійно важливі якості

схильність до роботи з числами; високий рівень зосередженості і розподілу уваги;

розвинені рахунково-аналітичні здібності;

хороша оперативна пам'ять;

посидючість, принциповість, відповідальність, високий рівень уваги;

оперативна пам'ять;

емоційна стійкість;

прагнення до підвищення професійного рівня;

схильність до систематичної роботи з літературою;

охайність;

наполегливість;

терпіння;

вимогливість;

педантизм;

організованість.

4. Медичні протипоказання

Роботу не рекомендують людям із захворюваннями: нервової системи і відхиленнями в психіці (надмірна недовірливість, тривожність, збудливість); судинною дистонією з вираженими головними болями (гіпертонія, мігрень).

5. Близькі (споріднені) професії (спеціальності)

Податковий інспектор, економіст, фінансист, викладач у навчальному закладі.

6. Навчання

Вищі навчальні заклади, навчальні центри, курси.

7. Попит на ринку праці

Ринок бухгалтерів на сьогодні стабільний, серйозних змін не прогнозується;

неухильно знижується попит на бухгалтерів, освіта яких обмежується лише курсами або без вищої спеціальної освіти.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Загальні основи спеціальності "Фінанси, банківська справа та страхування"	4
Практичне заняття за темою 1. Система вищої освіти в Україні	4
Змістовий модуль 2. Фінансова система та її складові.....	12
Практичне заняття за темою 3. Предмет фінансової науки та еволюція фінансових відносин	12
Практичне заняття до теми 4. Фінансова система і фінансові ресурси різних рівнів.....	21
Практичне заняття до теми 5. Основи особистих фінансів	27
Практична робота до теми 6. Роль фінансистів у забезпеченні ефективності суспільно-економічних процесів	33
Рекомендована література.....	40
Додатки.....	42

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ВСТУП ДО ФАХУ

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Журавльова** Ірина Вікторівна

Відповідальний за видання *І. В. Журавльова*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2023 р. Поз. № 30 ЕВ. Обсяг 47 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*